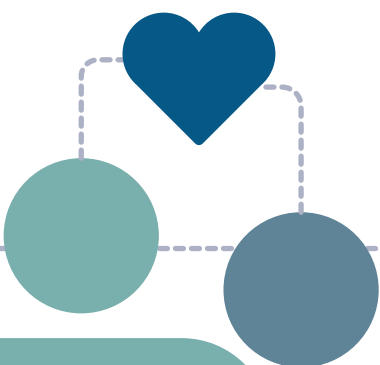
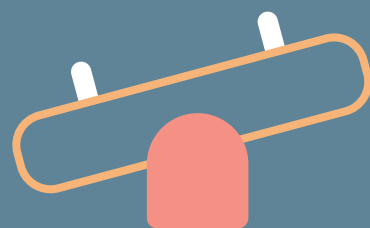
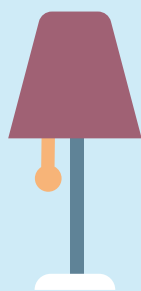
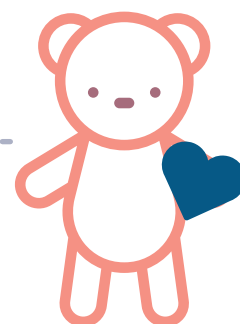
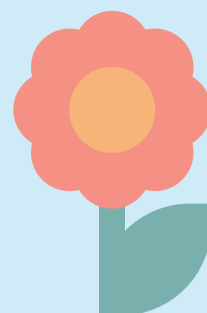

Audzinašana un nevardarbīga bērnība

Pozitīvas audzināšanas metodes
miesassodu izskaušanai

NON-VIOLENT
childhoods

Izdevējs	Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts Slussplan 9, PO Box 2010, 103 11 Stokholma, Zviedrija
Autors	Olivia Lind Haldorsson
Redaktori	Turid Heiberg & Maria Corbett
Programmas partneri	Baltijas jūras valstu padome; Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija un Globālo iniciatīvu vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai.
Eksperti	Staffan Janson & Daja Wenke; un Helen, Katariina, Linda, Linda, Matilda un Rain Erik no Igaunijas Bērnu labklājības padomes Jaunatnes padomes. Igaunija: Kristel Amjarv, Andres Aru, Monica Jaanimets, Joanna Karu, Pille Kuldkepp, Ly Kasvandik, Eve Liblik, Enelis Linnas, Triin Lumi, Kaileen Magi, Sirje Rass, Tiina Valvas, un Piret Visnapuu- Bernadt. Somija: Jukka Makela. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai: Eloise Di Gianni. Islande: Edda Vikar Gudmundsdottir. Latvija: Kristīne Freiberga un Zanda Rūsiņa. Lietuva: Audrone Bedorf. Malta: Sharon Attard. Norvēģija: Elise Skarsaune. Polija: Ewa Jarosz un Renata Szredzinska. Zviedrija: Ulf Axberg, Eva Bellander, Doris Nilsson, Susanna Nordh un Bengt Soderstrom. BJVP sekretariāts: Shawna von Blixen un Marlene Riedel.
Darbā piedalījušies	
Dizains	Myah Design www.myahdesigns.com
Radošā komanda	Shawna von Blixen & Marlene Riedel

ISBN: 978-91-984818-1-5

Šī darba licence pieder Baltijas jūras valstu padomei saskaņā ar Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 starptautisko licenci. Lai apskatītu šīs licences kopiju, skatīt: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Vai Jūs plānojat tulkot šo publikāciju?

Lūdzu, sazinieties ar Baltijas jūras valstu padomi, lai uzzinātu vairāk par formātu, akreditāciju un autortiesībām.

saturs

nevardarbīgas bērnības programma..... 1

01

levads un galvenais vēstījums 4

02

audzināšana mainīgā pasaulē 6

03

pozitīvas audzināšanas metodes 10

3.1 Pozitīvas audzināšanas pieejas 10

3.2 Pozitīvas audzināšanas programmas 11

04

pozitīvas audzināšanas iniciatīvu principi 14

4.1 bērnu tiesības 14

4.2 pētījumi 15

4.3 pierādījumi 15

4.4 iekļaušana 17

4.5 sadarbība 18

05

solis ceļā uz pozitīvu audzināšanu 22

5.1 mērķi un principi 22

5.2 programmu izvēle 23

5.3 pierādījumi un novērtējums 23

5.4 resursi un izmaksas 23

5.5 īstenošanas plāns 24

5.6 sistēma pozitīvas audzināšanas iniciatīvas izveidei 25

nevardarbīgas bērnības programma

Mainīt pasauli: Nevardarbīga bērnība kā realitāte

Valsts tiesību aktu, kas aizliedz bērnu miesassodus jebkurā vidē, tostarp mājās, pieņemšana ir būtisks sasniegums. Tas ir skaidrs apliecinājums, ka miesassodi ir vardarbības pret bērniem forma, kas vairs nav sociāli pieņemama un tiesiska. Pēc aizlieguma ieviešanas, sabiedrībām un valstīm ir pienākums veikt ieguldījums efektīvā tā īstenošanā. Valstis visā pasaulē saskaras ar šo izaicinājumu un mērķis izbeigt miesassodu piemērošanu bērniem tagad uzskatāms par skaidru nacionālo un reģionālo mērķi.

Baltijas jūras reģions gandrīz ir kļuvis par “zonu, kurā netiek piemēroti miesassodi” bērniem, jo 10 no 11 valstīm reģionā ir aizliegušas visu veidu miesassodus. Zviedrija bija pirmā valsts pasaulē, kas ieviesa juridisku aizliegumu 1979. gadā; Somija (1983), Norvēģija (1987), Dānija (1997), Latvija (1998), Vācija (2000), Islande (2003), Polija (2010), Igaunija (2015) un Lietuva (2017). Krievijas Federācijā vēl nav ieviests šāds juridisks aizliegums.

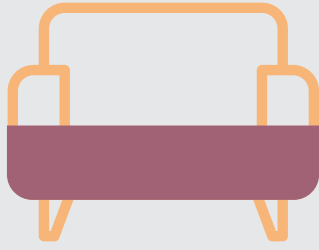
Baltijas jūras reģions ir daudzveidīgs. Lai arī dažām valstīm reģionā ir gandrīz 40 gadu pieredze juridiska aizlieguma īstenošanā, dažas tikai nesen ir uzsākušas ceļu, lai nodrošinātu no vardarbības brīvas bērnības. Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir apņemšanās un līderība, ko demonstrē pārmaiņu veidotāji reģionā. Tie ir politiķi, valsts amatpersonas, pakalpojumu sniedzēji, praktiķi, pētnieki, aizstāvji, mediji un pilsoņi, tostarp bērni, jaunieši un vecāki.

Attīstība Baltijas jūras reģionā liecina, ka ir iespējams mainīt attieksmi un uzvedību, un ir iespējams transformēt sociālās normas par labu pozitīvai, nevardarbīgai bērnu audzināšanai. Kopš aizliegumu stāšanās spēkā, arvien vairāk un vairāk vecāku ir atteikušies no miesassodu izmantošanas bērnu audzināšanā. Taču, neraugoties uz panākto progresu, pārāk daudz bērnu joprojām piedzīvo fizisku un emocionālu vardarbību vai pazemojošu attieksmi.

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Darba programmu vada Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts un to līdzfinansē Eiropas Komisija. Piecas partnervalstis atbalsta projektu ar Baltijas jūras reģiona ministriju un valsts institūciju palīdzību: Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai ir programmas starptautiskais partneris.

Nevardarbīgas bērnības programma ir izstrādājusi vairākus vadlīniju ziņojumus un kampaņu vecākiem, bērniem, praktiķiem, aizstāvjiem un politikas veidotājiem. Katra ziņojuma pamatā ir konkrēta tēma - soli pa solim norādījumi, aizlieguma īstenošana mājās, pozitīva audzināšana, izpratnes veidošanas kampaņas, pakalpojumu sniegšana un progresa novērtēšana. Turklāt kampaņa veido izpratni par miesassodu kaitīgo ietekmi un to, cik nozīmīgi ir tas, lai bērniem būtu uzticami pieaugušie, pie kā vērsties. Ziņojumi un kampaņa sniedz iedvesmu un vadošus standartus, kā arī praktiskus rīkus sabiedrības transformēšanai, lai padarītu nevardarbīgu bērnību par realitāti. Lai arī ziņojumi ir balstīti Baltijas jūras reģiona pieredzē, tie sniedz galveno vēstījumu un izceļ labāko pieredzi, kas attiecas ne tikai uz 11 reģiona valstīm, bet arī visu Eiropu un valstīm ārpus tās.

Vairāk informācijas par ziņojumiem un kampaņu www.childrenatrisk.eu/nonviolence

01

ievads un galvenais vēstījums

Nevardarbīga, pozitīva audzināšana ir veiksmīgas bērnu miesassodus aizliedzošu valsts tiesību aktu īstenošanas pamatā.

Šobrīd tiek īstenotas vairākas pozitīvas audzināšanas iniciatīvas ar mērķi palīdzēt vecākiem pārvarēt ar audzināšanu saistītos izaicinājumus. To mērķis ir sniegt vecākiem atbalstu, izstrādājot stratēģijas un attīstot prasmes pārejai no miesassodu pielietošanas uz nevardarbīgu audzināšanu, kas veido un stiprina spēcīgas un pozitīvas attiecības ar bērnu. Pozitīva audzināšana mazina iespējamību, ka vecāki varētu fiziski un emocionāli aizskart bērnus un uzlabo vecāku un bērnu attiecības.

Šī ziņojuma sākumā mēs aplūkosim, kā audzināšana ir mainījies laika gaitā. Tāpat ziņojumā aprakstīs, kas ir pozitīva audzināšana, un sniegts īss pārskats par universālām, indicētām un selektīvām iniciatīvām. Ziņojumā aplūkoti pozitīvas audzināšanas galvenie principi, kas ir šo iniciatīvu pamatā. Ziņojumā iekļautas rekomendācijas, lai izvēlētos pozitīvas audzināšanas iniciatīvas, jo īpaši balstoties uz Baltijas jūras reģiona valstu gūto pieredzi.

GALVENAIS VĒSTĪJUMS

Šo vadlīniju galvenie vēstījumi ir:

- Pastāv spēcīgs juridiskais, sociālais un zinātniskais pamats bērnu miesassodu izmantošanas izskaušanai. Panākumi visā pasaulē liecina, ka ir iespējams mainīt vecāku attieksmi un uzvedību.
- Pozitīva audzināšana ir vispārējs jēdziens, kas ietver dažādas pieejas bērnu audzināšanai bez vardarbības, tostarp bez miesassodu izmantošanas. Pozitīvas audzināšanas principi ietver nepieciešamību izveidot struktūru un noteikt robežas, kā arī uzsver, ka pastāv efektīvāki un mazāk kaitīgi veidi bērnu audzināšanai, kas neietver miesassodus.
- Pastāv vairākas atšķirīgas pozitīvas audzināšanas programmas, tostarp universālas preventīvās

kampaņas, atbalsta pakalpojumi un individuālas un grupu izglītības programmas. Programmu mērķis ir mainīt vecāku normas, attieksmi un uzvedību, lai izskaustu bērnu miesassodus. Programmas ietver dažādu metodiku, tām ir atšķirīgas mērķa grupas un tās tiek izmantotas dažādos kontekstos.

- Pastāv dažādas pozitīvas audzināšanas pieejas, tostarp biheiviorālajā psiholoģijā balstītas un uz tiesībām balstītas pieejas. Šīs pieejas ir iedvesmojušas vairākas atšķirīgas pozitīvas audzināšanas programmas, tostarp “universālas” preventīvās kampaņas, mērķtiecīgu atbalsta pakalpojumu sniegšanu un “indicētas” individuālas un grupu izglītības programmas.
- Pastāv pieci galvenie principi efektīvai un uz bērnu vērstaī darbībai pozitīvas audzināšanas veicināšanai:
  - Bērnu tiesības
  - Pētījumi
  - Pierādījumi
  - Iekļaušana
  - Sadarbība
- Sistēma ir izstrādāta, lai palīdzētu izvēlēties pareizo programmu attiecīgajam kontekstam un mērķa grupai, un tā ir vērsta uz šādiem apsvērumiem:
  - Mērķi
  - Principi
  - Pieeju veidi
  - Programmu veidi
  - Metodes
  - Pierādījumi
  - Resursi
  - Īstenošana
  - Novērtējums

02

audzināšana mainīgā pasaulē

Pastāv vēsturisks uzskats, ka vecāki var sodīt bērnus, izmantojot vardarbīgas metodes, netiekot saukti pie atbildības. Mūsdienās eksistē spēcīgs juridiskais, sociālais un zinātniskais pamats bērnu miesassodu izmantošanas izskaušanai. Panākumi visā pasaulē liecina, ka ir iespējams mainīt vecāku attieksmi un uzvedību.

Bērnu statuss visā vēstures gaitā ir bijis vecāku un bērnu attiecību un bērnu audzināšanas pamatā. Vēsturiski bērni bieži tikuši uzskatīti par savu vecāku īpašumu bez savām individuālām tiesībām. Tā rezultātā, bieži tika uzskatīts, ka pieaugušie drīkst sodīt bērnus, izmantojot vardarbību.

Šobrīd pastāv spēcīgs juridisko, sociālo un zinātnisko pierādījumu kopums par labu bērnu miesassodu aizliegumam, kas skaidri demonstrē, ka visu veidu vardarbība pret bērniem ir nepieņemama. Ir izveidojusies globāla kustība par labu miesassodu aizlieguma iekļaušanai tiesību aktos, vienlaikus sniedzot vecākiem atbalstu, lai viņi varētu veidot pozitīvas attiecības ar saviem bērniem. Šis progress ir panākts dažādos veidos, tostarp, veicot pētījumus, rosinot sociālās pārmaiņas un īstenojot tiesību aktu reformas.

Bērnu kā tiesību subjektu atzīšana maina uzskatu, ka vecākiem "pieder" bērni vai ka viņiem ir absolūtas tiesības pār saviem bērniem. Vecākiem un aprūpētājiem joprojām ir galvenā loma bērnu audzināšanā un attīstībā, taču galvenā uzmanība tiek vērsta uz pienākumu rīkoties bērna labākajās interesēs un palīdzēt īstenot bērna tiesības, tostarp tiesības uz nevardarbīgu bērnību.

Pētījumi ir snieguši jaunas zināšanas par bērnu attīstību un miesassodu negatīvo ietekmi uz bērnu veselību un attīstību, mainot uzskatus par to, kas ir efektīva audzināšana, no

sodīšanas uz bērna spēju optimizāciju un veicināšanu.¹ Sociālais progress, tostarp sociālā drošība, dzimumu līdztiesība, mazu bērnu aprūpe un sabiedrības veselība sniedz sociālo kontekstu, kurā vardarbību pret bērniem ir iespējams novērst un identificēt, piemēram, pirmsdzemdību un pēcdzemdību aprūpes ietvaros, veicot regulāras bērnu veselības pārbaudes un nodrošinot atbalstu ģimenei ar bērnu aizsardzības pakalpojumu palīdzību.

Bērni kā tiesību subjekti: Vēl viens svarīgs jauninājums ir pieaugoša apziņa, ka bērni ir indivīdi ar tiesībām uz cieņu, līdzdalību un aizsardzību no visu veidu vardarbības, kas paredzētas starptautiskajos, reģionālajos un valstu tiesību aktos, tostarp pateicoties ANO Bērnu tiesību konvencijas (UNCRC) pieņemšanai gandrīz visā pasaulē. UNCRC nepārprotami aizliedz visu veidu vardarbību pret bērniem.² ANO Bērnu tiesību komiteja ir apstiprinājusi, ka miesassods, neatkarīgi no smaguma pakāpes, pārkāpj bērnu tiesības, tostarp, ja to pielieto vecāki savās mājās.³

Vairākas starpvaldību organizācijas un cilvēktiesību organizācijas piekrīt, ka pastāv tiesisks pienākums izbeigt miesassodu pielietošanu. Eiropas Sociālo tiesību komiteja ir konstatējusi, ka dalībvalstu nespēja aizliedz miesassodu pielietošanu ir pārskatītās Sociālās hartas pārkāpums. Turklāt Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja, kas apvieno visu 47 dalībvalstu parlamentu pārstāvjus, ir pieņēmusi Rekomendāciju, kas aicina Eiropu kļūt par "no miesassodiem brīvu zonu".

¹ Joan E. Durrant and Ashley Stewart-Tufescu, "What is "Discipline" in the Age of Children's Rights?" (2017) 25(2) Intl J Child Rts 360.

² BTK 19. pants; 38. pants aizliedz spīdzināšanu un citu cietsirdīgu, nežēlīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodus; un 28. panta 2. daļa uzliedz dalībvalstīm pienākumu "nodrošināt, ka disciplīna skolās tiek nodrošināta, ievērojot bērna cieņu un atbilstoši šai Konvencijai"

³ Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 8 (2006) Bērna tiesības uz aizsardzību no miesassodiem un citiem cietsirdīgiem un pazemojošiem sodu veidiem.

Eiropas Cilvēktiesību tiesā ir pieņemti vairāki ievērojami spriedumi attiecībā uz miesassodiem. Tiesa ir apstiprinājusi, ka bērnu miesassodi mājās vai skolā ir

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3. panta, kas aizliedz pazemojošus sodus, pārkāpums.⁴ Atsevišķos gadījumos Tiesa secināja, ka sistemātiskas un regulāras bērnu pēršanas risks uzskatāms par pamatojumu bērna ievietošanai valsts aprūpē.⁵ Tiesa ir uzsvērusi, ka tiesības uz privātumu vai ģimenes dzīvi vai tiesības uz reliģisko brīvību nevar izmantot kā pamatotu argumentu, lai pretotos aizliegumam izmantot visu veidu miesassodus.⁶

Arī Amerikas Cilvēktiesību komisija atbalsta juridisku miesassodu aizliegumu.⁷ Turklāt arvien lielāks skaits valstu ir ar likumu aizliegušas miesassodu lietošanu. Šobrīd bērnu miesassodi, tostarp mājās, ir aizliegti 54 valstīs. Vismaz vēl 56 valstis ir paidušas apņēmību ieviest pilnu aizliegumu.⁸

Kādēļ vecāki izmanto miesassodus: Tomēr daudzi vecāki turpina izmantot miesassodus, lai "izglītotu" savus bērnus. Vecāki uzskata vardarbību par normālu un atbilstošu veidu, kā mācīt un kontrolēt bērnus. Daži vecāki uzskata, ka viņiem ir pienākums ievērot vai viņus ietekmē ilgstoši pastāvošas attieksmes, uzskati un kultūras prakses, kas pieļauj vardarbīgas audzināšanas metodes. Vecāku lomas uzņemšanās reizēm sagādā būtiskus izaicinājumus. Dažkārt miesassodu lietošana notiek stresa, spriedzes vai dusmu rezultātā un trūkstot zināšanām par to, kā risināt sarežģītas situācijas bez vardarbīgas uzvedības. Miesassodu lietošana var būt sliktu komunikācijas prasmju vai nespējas kontrolēt vai paust emocijas rezultāts. Turklāt vecāki var neapzināties, kā viņu rīcība ietekmē bērnus un ka vardarbībai ir negatīva ietekme uz bērna veselību un attīstību.

Fakts, ka daudzi vecāki turpina izmantot miesassodus, neraugoties uz pozitīviem rezultātiem un vardarbības pret bērniem izbeigšanas iniciatīvām, liecina, ka ir nepieciešams atbalstīt vecākus, lai viņi varētu atrast alternatīvas stratēģijas un pieejas bērnu audzināšanas radīto izaicinājumu pārvarēšanai. Panākumi visā pasaulē liecina, ka ir iespējams mainīt indivīdu attieksmi un uzvedību. Lai gūtu panākumus, nepieciešams spēcīgs pamats un rīcība, lai mainītu novecojušās attieksmes un uzskatus un ieviestu jaunas idejas un praksi. Daudzas sabiedrības uzskata, ka bērni "ir jāapmāca kļūt par pieaugušajiem". Laika gaitā sabiedrībā notikušas ievērojamas pārmaiņas attiecībā uz bērnu statusu ģimenē un kopienā. Tā rezultātā ir mainījusies arī audzināšana - disciplīnas koncepts ir mainījies un vecākiem tiek piedāvātas nevardarbīgas stratēģijas bērnu audzināšanai.

Zviedrija ir spilgts piemērs tam, ka ir iespējams panākt pārmaiņas, veidojot padziļinātu izpratni un nodrošinot sabiedrības atbalstu juridiskam miesassodu aizliegumam. Pēdējo 40 gadu laikā kopš likuma pieņemšanas notikušas nozīmīgas pārmaiņas tajā, kā bērni tiek uztverti un kā pret viņiem izturas pieaugušie. Bērni tiek uzskatīti par tiesību subjektiem un sabiedrības locekļiem ar absolūtām tiesībām uz brīvību no visu veidu vardarbības, tostarp miesassoda. Vecāku, kuri izmanto miesassodus, skaits Zviedrijā ir ievērojami samazinājies.⁹

4 European Court of Human Rights, *Tyrer v. UK*, 1978, *Campbell and Cosans v. UK*, 1982; *Y v. UK*, 1992; *Costello Roberts v. UK*, 1993; *A v. UK*, 1998.

5 *Tlapak and Others v. Germany* (nos. 11308/16 and 11344/16) and *Wetjen and Others v. Germany* (nos. 68125/14 and 72204/14) https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Minors_ENG.pdf

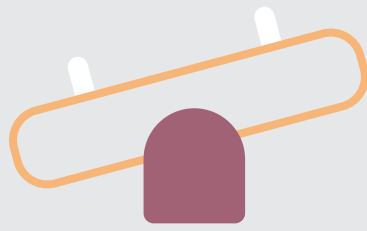
6 ECtHR, *Philip Williamson and Others v. UK*, 2000; application no. 55211/0.

7 Skat. piemēram: <http://cidh.org/Ninez/CastigoCorporal2009/CastigoCorporal1eng.htm> and http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2014/074.asp

8 Skatiet jaunāko informāciju Globālās iniciatīvas tīmekļa vietnē: <http://www.endcorporalpunishment.org/>

9 Jernbro, C. & Jansson, S.: *Violence against children in Sweden 2016*. The Children's Welfare Foundation, Sweden, August 2017

03

pozitīvas audzināšanas metodes

Pozitīva audzināšana ir vispārējs jēdziens, kas ietver dažādas pieejas bērnu audzināšanai bez vardarbības, tostarp bez miesassodu izmantošanas. Pozitīvas audzināšanas principi ietver nepieciešamību izveidot struktūru un noteikt robežas, kā arī uzsver, ka pastāv efektīvāki un mazāk kaitīgi veidi bērnu audzināšanai, kas neietver miesassodus. Pastāv dažādas pieejas pozitīvai audzināšanai, tostarp uz biheiviorisma principiem un bērnu tiesībām balstītas pieejas, kas ir iedvesmojušas vairāku pozitīvas audzināšanas programmu izveidi.

Pozitīva audzināšana ir plašs jēdziens, kas ietver dažādas pieejas bērnu audzināšanā. Šo pieeju pamatā ir nevardarbīgas audzināšanas princips un miesassodu izskaušana.

Bieži tiek nepareizi uzskatīts, ka pozitīvas audzināšanas metodes neļauj ieviest robežas un struktūru bērnu audzināšanā. Gluži pretēji - pozitīvas audzināšanas pieejas uzsver struktūras nepieciešamību, taču pastāv citi, efektīvāki un mazāk kaitīgi veidi, lai mācītu un audzinātu bērnus bez nepieciešamības izmantot miesassodus.

Konstruktīva savstarpēja komunikācija vecāka un bērna starpā ir pozitīvas audzināšanas stūrakmens. Bērniem pieaugot, viņu vajadzības, spējas, intereses un radītie izaicinājumi mainās. Pozitīva audzināšana paredz nepieciešamību nodrošināt, ka komunikācija notiek atbilstoši un tiek pielāgota bērna attīstības īpatnībām un vajadzībām dažādos vecumos. Komunikācija nedrīkst būt draudīga vai pazemojoša.

3.1 POZITĪVAS AUDZINĀŠANAS PIEEJAS

Pozitīvas audzināšanas pieejas dažkārt tiek iedalītas divos galvenajos virzienos: uz biheiviorisma principiem balstīta ("vieglā") un uz tiesībām balstīta ("stingrā") pozitīvās audzināšanas pieeja.¹⁰

3.1.1 BIHEIVIORĀLĀ PIEEJA

Biheiviorālās (vieglās) pieejas pamatā ir biheiviorisma teorijas un uzskats, ka bērna uzvedību var veidot, nostiprinot pozitīvu uzvedību un paredzot sekas negatīvai uzvedībai. Šī pieeja veicina nevardarbīgas stratēģijas, veido spēcīgu saikni starp vecākiem un bērniem, nostiprina pozitīvu bērna uzvedību un rosina noteikumu ievērošanu.

3.1.2 UZ TIESĪBĀM BALSTĪTA PIEEJA

Uz tiesībām balstītās (stingrās) pieejas pamatā ir cilvēktiesību aspekti pieaugušā un bērna attiecībās. Šī pieeja veicina nevardarbīgas stratēģijas un cieņu pret bērnu kā augošu un mācīties spējīgu individu. Audzināšana tiek uzskatīta par bērna zināšanu un izpratnes veicināšanas un vadīšanas procesu.¹¹ Pirmais solis ir pārtraukt visas darbības, kas pazemo, iebiedē vai nodara pāri bērnam. Vecāku uzdevums ir nodrošināt siltumu un struktūru, vadīt bērnu, palīdzēt bērnam gūt panākumus un atbalstīt bērna izaugsmi.¹² Tas paredz arī nepieciešamību nodrošināt bērnam iespējas izpaust sevi katrā attīstības posmā.

Pētījumu rezultāti atbalsta gan biheiviorisma, gan uz tiesībām balstītu pieeju audzināšanas programmām. Galvenā šo pieeju atšķirība ir tā, ka biheiviorisma

¹⁰ Skat., piemēram: George Holden, Andrew Grogan-Kaylor, Joan Durrant & Elizabeth Gershoff (2017) 'Researchers Deserve a Better Critique: Response to Larzelere, Gunnoe, Roberts, and Ferguson', 53(5) Marriage & Family Review, 465-490.

¹¹ Joan Durrant and Ashley Stewart-Tufescu, 'What is "Discipline" in the Age of Children's Rights?' (2017) 25(2) Intl J Child Rts 359-379.

¹² Ibid.

programma uzsver bērna uzvedības veidošanu, bet uz tiesībām balstītās programmas uzsver bērna mentoringu un attīstības vadīšanu.

Pieejas (biheiviorisma vai uz tiesībām balstītas pieejas) izvēle ietekmēs audzināšanas metodes, kas tiek mācītas programmas ietvaros. Biheiviorisma pieejas ietvaros vecākiem tiek mācīts noteikt ierobežojumus, nostiprināt uzvedību un noteikt nevardarbīgas sekas noteikumu neievērošanas gadījumā, kā arī veicināt spēcīgu vecāku-bērna pieķeršanos. Uz tiesībām balstītas pieejas ietvaros vecāki tiek mācīti atpazīt bērna “nepareizās uzvedības” un vecāku-bērna konflikta pamatā esošos ar attīstību saistītos iemeslus, kā arī to, kā vecāki var izmantot sirsnību, struktūru, problēmu risināšanu un labu komunikāciju, lai risinātu problēmas un nodrošinātu bērna attīstības vajadzības.¹³ Vecāku komunikācijas prasmi uzlabošana bieži vien ir svarīgs abu programmu aspekts.

3.2 POZITĪVAS AUDZINĀŠANAS PROGRAMMAS

Pastāv vairākas atšķirīgas pozitīvas audzināšanas programmas, tostarp universālas preventīvās kampaņas, atbalsta pakalpojumi un individuālas un grupu izglītības programmas. Programmu mērķis ir mainīt vecāku normas, attieksmi un uzvedību, lai izskaustu bērnu miesassodus. Programmas ietver dažādu metodiku, tām ir atšķirīgas mērķa grupas un tās tiek izmantotas dažādos kontekstos.

Iniciatīvas pozitīvas audzināšanas veicināšanai ietver dažādas aktivitātes, tostarp preventīvās kampaņas, atbalsta pakalpojumu sniegšanu un individuālas un grupu izglītības programmas. Šo pasākumu vispārējais mērķis ir mainīt normas un vecāku attieksmi un/vai uzvedību, tādējādi mācot pozitīvas audzināšanas metodes, veicinot pāreju no represīvas audzināšanas uz pozitīvu audzināšanu. Šādas programmas piedāvā plašu metodoloģijas un instrumentu klāstu, tostarp sabiedrības informēšanas kampaņas, pozitīvas audzināšanas apmācības klātienē vai tiešsaistē, terapeitiska iejaukšanas, sociālā atbalsta tīkla veidošana, ģimenes ārsta palīdzību un mājas vizītes. Pozitīvas audzināšanas programmām var būt dažādas mērķa grupas, tās var izmantot dažādas metodes un tiek klasificētas kā universālas, selektīvas vai indikatīvas programmas.¹⁴

3.2.1 UNIVERSĀLĀS PREVENTĪVĀS PROGRAMMAS

Universālajām programmām ir plaša mērķa grupa, tostarp visi vecāki, neatkarīgi no izcelsmes vai riska attiecībā uz vardarbību pret bērniem. To mērķis parasti ir mainīt attieksmi, lai mērķa grupā samazinātos miesassodu pieņemšana un lietošana. Tā kā šīs programmas ir proaktīvas un universālas, tās nekaunina noteiktu grupu vai individu.

PIEMĒRI

Universālo programmu piemēri ir sabiedrības izglītošanas un mediju kampaņas, kas ir finansiāli izdevīgs veids, kādā sasniegt visu kopienai vai populāciju. Zemās intensitātes un plašā mēroga dēļ šādu kampaņu izmaksas uz vienu iedzīvotāju parasti ir viszemākās.¹⁵

Norvēģijā vecākiem tiek nodrošināts universāls atbalsts ar digitālas platformas, tīmekļa vietnes palīdzību.¹⁶ Tīmekļa vietni ir izstrādājuši speciālisti un vecāki, tajā sniegta vispārīgi pieņemta informācija, norādījumi, vingrinājumi un īsi video par jautājumiem, par kuriem vecāki visbiežāk vēlas saņemt padomu. Platforma balstīta uz Starptautisko bērnu attīstības programmu (ICDP) un darbojas kā pretsvars neformāliem tērzēšanas forumiem.

Universālas preventīvās iniciatīvas, piemēram, j mājas vizītes pie jaunajiem vecākiem, tikšanās ar medmāsām vai ģimenes ārstiem un regulāras veselības pārbaudes, var palīdzēt efektīvi ierobežot bērnu sodīšanu, jo vecāki tiecas ieklausīties un ievērot veselības aprūpes speciālistu sniegtos padomus. Dažās valstīs šādas preventīvās programmas paredzētas tikai “riskā” vecākiem, tomēr universāla pieeja ir efektīvs veids, kā sasniegt plašu iedzīvotāju skaitu un novērst stigmatizāciju.

Dažas pozitīvas audzināšanas programmas ietver gan universālas, gan selektīvas programmas. Piemēram, Trīs P programma, kas ir behaviorāla programma, sastāv no pieciem dažādas intensitātes intervences līmeņiem. Pirmais līmenis ir informatīvās kampaņas par audzināšanu, tostarp saskaņota informācijas kampaņa, izmantojot drukātos un elektroniskos medijus, lai rosinātu izpratni par audzināšanas jautājumiem un normalizētu dalību pozitīvas audzināšanas programmās.¹⁷ Citas pozitīvas audzināšanas programmas nodrošina tiešsaistes resursus, kas sasniedz visu populāciju, vienlaikus koncentrējoties uz attieksmes izmaiņām un pozitīvas audzināšanas stratēģiju mācīšanu.¹⁸

¹³ George Holden, Andrew Grogan-Kaylor, Joan Durrant & Elizabeth Gershoff (2017) 'Researchers Deserve a Better Critique: Response to Larzelere, Gunnoe, Roberts, and Ferguson', 53(5) Marriage & Family Review, 465-490.

¹⁴ Šī iedalījuma pamatā ir Medicīnas institūta (Mrázek & Haggerty, 1994) identificētie trīs intervences līmeņi, kā minēts Elizabeth Gershoff, Shawna Lee and Joan Durrant 'Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment' (2017) 71 Child Abuse & Neglect.

¹⁵ Elizabeth Gershoff, Shawna Lee and Joan Durrant 'Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment' (2017) 71 Child Abuse & Neglect.

¹⁶ <https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/>

¹⁷ Workshop on the prevention of child maltreatment: strengthening intersectoral working, Riga, Latvia 1–2 June 2017. World Health Organisation Regional Office in Europe and Nordic Council of Ministers p.18. Compilation of Evidence Based Family Skills Training Programmes, (UNODC) p.5.

¹⁸ UNODC, Compilation of Evidence Based Family Skills Training Programmes, p.19 (Strengthening Families Programme) and p.63 (Parenting Wisely)

3.2.2 SELEKTĪVĀS PROGRAMMAS

Selektīvās programmas ir paredzētas specifiskām vecāku grupām, jo īpaši grupām, kur pastāv paaugstināts miesassoda pielietojšanas risks. Selektīvās programmas parasti izglīto vecākus par miesassodu kaitīgajām ietekmēm un māca alternatīvas, nevardarbīgas audzināšanas stratēģijas.

Pastāv vairākas uz pierādījumiem balstītas pozitīvas audzināšanas programmas. Tā kā šīs programmas ir intensīvākas un paredzētas indivīdiem vai mazākām grupām, tās bieži vien saistītas ar lielākām izmaksām nekā universālās programmas. No otras puses, tās ļauj mērķtiecīgāk izglītēt vecākus un mācīt praktiskas miesassoda alternatīvas. Grupu programmas ir finansiāli izdevīgākas nekā individuālas programmas un tās ļauj vecākiem sadarboties, potenciāli veicinot vienaudžu atbalstu.

PIEMĒRI

Selektīvo audzināšanas programmu piemēri ietver Audzināšanu veselīgam mūžam (PLH), uz tiesībām balstīto programmu Pozitīva disciplīna ikdienas audzināšanā (PDEP), Starptautisko bērnu attīstības programmu (ICDP) un Drošības apli (COS).

Audzināšana veselīgam mūžam (PLH) ietver trīs programmas, kas paredzētas dažādām vecuma grupām. Novērtējumos konstatēts, ka PLH ļauj panākt pozitīvus rezultātus attiecībā uz vecāku uzvedību un bērnu labklājību.¹⁹ Starptautiskā bērnu attīstības programma (ICDP) ir grupu programma, kuras pamatā ir demokrātijas un dialoga koncepcijas. Tās mērķis ir veicināt pozitīvu attīstību, novērst garīgās veselības problēmas un veicināt audzināšanas prasmes. Drošības aplis (COS) arī ir grupu programma un tās pamatā ir pieķeršanās un bērnu attīstības teorijas. Tā veicina pieķeršanos, pašregulāciju un sociālās kompetences. Novērtējumā konstatēts, ka COS programma Zviedrijā ļāvusi panākt vecāku stresa samazināšanos un uzlabojusi vecāku-bērna attiecības.²⁰

3.2.3 INDICĒTĀS PROGRAMMAS

Indicētās programmas paredzētas vecākiem gadījumos, kur pastāv vardarbības vēsture vai radušās bažas par palielinātu vardarbības risku. Indicētās programmas parasti vērstas uz vecāku audzināšanas prasmju uzlabošanu, veicinot pozitīvas vecāku-bērnu attiecības un ierobežotu miesassodu un citu cietsirdīgu audzināšanas stratēģiju lietošanu.

Indicētās programmas tiek piedāvātas vecākiem grupās vai reizēm atsevišķiem vecākiem. Līdzīgi kā selektīvās programmas, tās prasa vairāk laika un līdzekļu nekā universālās programmas. Tomēr gadījumos, kur vecāki ir konsekventi pielietojusi vardarbību, mērķtiecīga intervence var būt vienīgais veids kā pārtraukt cietsirdīgu izturēšanos. Pētījumi liecina, ka šādas programmas var palīdzēt vecākiem, kuri ir iepriekš pielietojusi vardarbību pret saviem bērniem, samazināt miesassodu lietošanu.²¹

PIEMĒRI

Indicēto programmu piemēri ir Lieliskie gadi, Gādīgas audzināšanas programma (NPP) un Vecāku - bērnu mijiedarbības terapija.

Lieliskie gadi ir grupu programma ar mērķi novērst un mazināt graužošu un agresīvu uzvedību bērnu vidū, kā arī veicināt viņu sociālo, emocionālo un akadēmisko attīstību. Vecākiem tiek mācītas jaunas prasmes, tostarp pozitīva audzināšanas disciplīna, stresa vadība un bērna virzīta rotaļāšanās.²² Pētījumi liecina, ka Lielisko gadu programma var ļaut samazināt miesassodu lietošanu, kas savukārt ir nozīmīgs programmas panākumu faktors, risinot traucējošas un agresīvas bērnu uzvedības problēmas. Programma tiek izmantota visā pasaulē, tostarp Dānijā, Igaunijā, Norvēģijā un Zviedrijā, un tā pierādīti darbojas dažādās kultūrās un sociāli ekonomiskajās grupās.²³

Gādīgas audzināšanas programma (NPP) ir uz ģimeni vērsta programma, kas koncentrējas uz gādīgu audzināšanas prasmju veidošanu un vardarbības pret bērniem un nolaidības novēršanu. Programmas mērķis ir mainīt vecāku attieksmi pret miesassodu lietošanu. Pētījumi liecina, ka NPP ir ļāvusi samazināt atbalstu miesassodu lietošanai. Tas ir svarīgs sākumpunkts, jo attieksme bieži vien ir izšķirošais faktors, kas nosaka, vai vecāks izmanto miesassodu.²⁴

Vecāku-bērnu mijiedarbības terapija koncentrējas uz vecāku un bērnu attiecību uzlabošanu un negatīvo modeļu, piemēram, miesassodu lietošanas, vecāku un bērnu mijiedarbībā mainīšanu. Tās pamatā ir intensīvas individuālas sesijas, kuru laikā vecākiem tiek mācītas prasmes, kas palīdz tiem veidot gādīgas un drošas attiecības ar bērnu, tostarp lietot nevardarbīgas audzināšanas metodes. Programmas ietvaros tiek mācīts veids, kā veicināt bērna sociālo attīstību un novērst negatīvu vai agresīvu uzvedību. Pētījumi liecina, ka šīs terapijas veids var palīdzēt vecākiem, kuri iepriekš ir izmantojuši miesassodus, lai mazinātu vardarbības pielietojšanu.²⁵

¹⁹ http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/plh/en/

²⁰ Neander, K. & Risholm Mothander, P. (2015). Trygghetscirkeln för ett reflekterande föräldraskap. COS-P i Sverige - kunskapsspridning och prövning av ett psykoedukativt föräldraprogram. Pētījuma versija angļu valodā publicēta Risholm Mothander, P., Furmark, C., & Neander, K. Adding "Circle of Security – Parenting" to treatment as usual in three Swedish infant mental health clinics. Effects on parents' internal representations and quality of parent-infant interaction. *Scandinavian Journal of Psychology*, December 2017.

²¹ Elizabeth Gershoff, Shawna Lee and Joan Durrant 'Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment' (2017) *71 Child Abuse & Neglect* 3-5.

²² *Compilation of Evidence Based Family Skills Training Programmes*, p.13.

²³ Elizabeth Gershoff, Shawna Lee and Joan Durrant 'Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment' (2017) *71 Child Abuse & Neglect* 3.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

04

pozitīvas audzināšanas iniciatīvu principi

Pastāv pieci galvenie principi efektīvai un uz bērnu vērstai darbībai pozitīvas audzināšanas veicināšanai: Ņemot vērā šos principus, tiek veicināta bērnu tiesību ievērošana un nodrošināts, ka visu darbību centrā atrodas bērns. Šādi tiek nodrošināts, ka visu programmu pamatā ir pētījumi un pierādījumi par miesassodu lietošanas ietekmi uz vecākiem un bērniem. Tāpat tiek nodrošināta iekļaujoša pieeja, kas ietver plašu mērķauditoriju, iesaistot dažādas puses daudzveidīgu pasākumu īstenošanā.

Efektīvas un bērnu vajadzībām atbilstošas darbības pozitīvas audzināšanas veicināšanai pamatā vajadzētu būt pieciem principiem: bērnu tiesībām, pētījumiem, pierādījumiem, iekļautībai un sadarbībai.

4.1 BĒRNU TIESĪBAS

Bērnu tiesībām jābūt katras pozitīvas audzināšanas iniciatīvas izstrādes, īstenošanas un novērtējuma pamatā.

Tas, kā pieaugušie izturas pret bērniem, ir cieši saistīts ar to, kā viņi bērnus uztver. Pozitīvas audzināšanas programmām var būt svarīga loma vecāku informēšanā par bērnu tiesībām, veicinot attieksmes maiņu un bērna atzīšanu par personu ar cilvēktiesībām. Tās var palīdzēt vecākiem izvēlēties audzināšanas stratēģijas, kas ļauj ievērot bērna tiesības uz fizisko neaizskaramību, cilvēka cieņu un līdzdalību. Tādējādi tām var būt svarīga loma, dodot vecākiem iespēju kļūt par pozitīvu piemēru ar bērnu tiesībām saistīto pienākumu īstenošanā, tostarp attiecībā uz miesassodus aizliedzošu valsts tiesību aktu īstenošanu.

Cita starpā, tas nozīmē, ka bērniem vajadzētu baudīt vienlīdzīgu aizsardzību likuma priekšā pret vardarbību, tostarp miesassodu pielietošanu, kā pieaugušajiem. Tāpat ir svarīgi atzīmēt, ka aizsardzība pret vardarbību

neattiecas tikai uz bērnu dzīvības glābšanu vai ievainojumu novēršanu. Tā ietver arī pienākumu nodrošināt bērnu fizisko, garīgo, morālo, psiholoģisko un sociālo attīstību. Starptautiskie, reģionālie un valstu tiesību akti paredz, ka vecākiem un aprūpētājiem ir primārā loma bērnu audzināšanā un attīstībā. Taču tas nenozīmē, ka bērni “pieder” vecākiem vai ka vecāki var pret viņiem izturēties veidā, kas ir pretrunā ar bērnu tiesībām. Tā vietā vecākiem ir jāpalīdz nodrošināt bērnu tiesības un to īstenošanu, tostarp tiesības uz izdzīvošanu, veselīgu attīstību, aizsardzību pret vardarbību un līdzdalību.²⁶

Tādēļ pozitīvas audzināšanas iniciatīvām vajadzētu ņemt vērā svarīgākos principus, tostarp nevardarbību, cieņu pret bērnu, bērna spēju attīstību un individualitāti, kā arī bērnu līdzdalības tiesības.²⁷ Jāpieliek īpašas pūles, lai pārliecinātos, ka programmas vienmēr pilnībā atbilst bērnu tiesībām, tostarp, padarot bērna labākās intereses par galveno apsvērumu pozitīvas audzināšanas programmu izstrādes, īstenošanas un novērtēšanas procesā.

PIEMĒRI

EKā piemēru var minēt Eiropas Padomes kampaņu “Pacel roku pret pērienu” un programmu Pozitīva disciplīna ikdienas audzināšanā (PDEP). Eiropas

²⁶ UNCRC un ANO Bērnu tiesību komiteja norāda, ka vecākiem jāuzņemas primārā atbildība par bērniem, taču šī atbildība ir jāīsteno atbilstoši bērna labākajām interesēm. Skat. arī UNCRC 5. un 18. pantu.

²⁷ Joan E. Durrant and Ashley Stewart-Tufescu, “What is “Discipline” in the Age of Children’s Rights?” (2017) 25(2) Intl J Child Rts 360.

Padomes kampaņas “Pacel roku pret pērienu” ietvaros ir pieejami materiāli un rīki dažādās valodās izmantošanai valstu līmeņa kampaņās miesassodu aizlieguma ieviešanai un pozitīvas audzināšanas veicināšanai.²⁸ Tā ir spēcīga, uz tiesībām balstīta pieeja, miesassods tiek uzskatīts par bērna tiesību uz cieņu un fizisko neaizskaramību pārkāpumu. Kampaņa ir veicinājusi vairāku nacionālo kampaņu īstenošanu visā Eiropā.

Eiropas Padome ir pieņēmusi Rekomendācijas pozitīvas audzināšanas atbalsta politikai,²⁹ ko papildina dažādi materiāli, kas sniedz atbalstu vecākiem nevardarbīgu audzināšanas stratēģiju izmantošanā.³⁰ Rekomendācijās norādīts, ka viss atbalsts vecākiem būtu jāsniedz, izmantojot “uz tiesībām balstītu” pieeju, izturoties pret bērniem un vecākiem kā tiesību un pienākumu subjektiem, nostiprinot ANO Bērnu tiesību konvencijā izklāstītos principus.

Pozitīva disciplīna ikdienas audzināšanā (PDEP) ir uz tiesībām balstīta audzināšanas programmas piemērs, tā tiek piedāvāta vecāku grupām. Tās mērķis ir uzlabot vecāku izpratni par tipisku vecāku-bērnu konfliktu pamatā esošajiem iemesliem, palīdzot viņiem saprast bērna tiesības uz aizsardzību, cieņu un līdzdalību mācību procesā; sniedzot viņiem informāciju par bērnu emocionālo, sociālo un smadzeņu attīstību no zīdaiņa līdz pusaudža vecumam, un trenējot viņus īstenot nesodošas problēmu risināšanas modeli.³¹ Novērtējot programmu 13 valstīs, tika secināts, ka lielākā daļa vecāku uzskatīja, ka PDEP pozitīvi ietekmēja viņu audzināšanas prasmes un attiecības ar bērniem, un ka tā palīdzēs viņiem mazināt miesassodu pielietojumu.³²

Uz bērnu tiesībām balstīta pieejas galvenais elements ir koncentrēšanās uz pieaugušo un bērnu kapacitātes un izpratnes uzlabošanu. Pozitīvām audzināšanas programmām vajadzētu dot vecākiem iespēju mācīt bērnus veidā, kas palīdz bērnam mācīties, augt un gūt panākumus. Šīs programmas var iekļaut plašākā intervenču programmā, piemēram, bērna fiziskas iespaidošanas riskam pakļautu ģimeņu Kombinētajā vecāku-bērnu kognitīvi biheiviorālajā terapijā (CPC-CBT).³³

4.2 PĒTĪJUMI

Pozitīvas audzināšanas vēstījuma vecākiem izstrādes pamatā vajadzētu būt uz pierādījumiem balstītai pieejai. Lai nodrošinātu atbilstošu un piemērotu iejaukšanos, ir svarīgi, lai pozitīvas audzināšanas programmas balstītos uz pētījumiem, izstrādājot programmas koncepcijas un plānojot to.

Būtiski pētījumi ietver pētījumus par audzināšanas ietekmi uz bērniem un miesassodu ietekmi uz bērnu attīstību, vecāku un bērnu labklājību un vecāku un bērnu attiecībām.

Pastāv spēcīgs un arvien pieaugošs pierādījumu kopums, ka miesassodi ir saistīti ar negatīviem neiroloģiskās, kognitīvās, emocionālās un sociālās attīstības un fiziskās veselības attīstības rezultātiem un ka šie rezultāti ir līdzīgi visos ģimenes, sociālajos un ģeogrāfiskajos kontekstos.³⁴

Daudzos pētījumos konstatēta korelācija starp miesassodiem un palielinātu agresiju un antisociālu uzvedību, garīgās veselības problēmām, tostarp depresiju un trauksmi, zemu pašvērtējumu, traucētām izziņas spējām un vājākiem akadēmiskajiem sasniegumiem. Jaunāko neuro-attēlveidošanas pētījumu rezultāti liecina, ka miesassodi var mainīt smadzeņu struktūru un funkcijas, cita starpā, padarot bērnus uzņēmīgākus pret narkotiku un alkohola lietošanu.³⁵

Pētījumi liecina, ka miesassodi negatīvi ietekmē arī vecākus. Tie var bojāt vecāku un bērnu attiecības un apgrūtināt konstruktīvas audzināšanas pieejas īstenošanu. Miesassodi var radīt trauksmes un vainas sajūtu un saasināt vardarbību. Pētījumi liecina, ka jo vairāk bērni tiek pakļauti miesassodiem, jo lielāks risks pastāv, ka viņu vecāki pastiprinās vardarbību un fizisko ļaunprātīgo izturēšanos.³⁶

Akadēmiskās, medicīnās, sabiedrības veselības un cilvēktiesību organizācijas vienbalsīgi norāda: pēšana ir neefektīva un potenciāli kaitīga bērniem.”³⁷

4.3 PIERĀDĪJUMI

Katras pozitīvas audzināšanas iniciatīvas izstrādes, īstenošanas un novērtējuma pamatā jābūt uz pierādījumiem balstītai pieejai. Turklāt novērtējums ir jāiekļauj pozitīvas audzināšanas iniciatīvas dizainā.

Uz pierādījumiem balstīta pozitīvas audzināšanas programmas ir plaši pētītas, lai nodrošinātu, ka tās ļauj sasniegt paredzētos rezultātus, un ir drošas un labvēlīgi ietekmē mērķa grupu. Programmu ietekmes novērtēšanai tiek izmantotas dažādas metodes, tostarp nejaušināti, kontrolēti izmēģinājumi (RTC) un citas metodes.

Kura pieeja? Pastāv spēcīgi un plaši pierādījumi, ka biheiviorisma pieeja ir efektīva un būtiska bērnu un vecāku labklājībai. Pētījumi liecina, ka tai ir pozitīva ietekme uz bērnu attīstību un garīgo veselību, tostarp tā ļauj samazināt agresiju un alkohola un narkotiku lietošanas risku.

28 <https://www.coe.int/en/web/children/corporal-punishment>

29 Ministru komitejas rekomendācija Rec(2006)19 dalībvalstīm par pozitīvas audzināšanas atbalsta politiku https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d6dda

30 Skat., piemēram: <https://www.coe.int/en/web/children/corporal-punishment>

31 https://resourcecentre.savethechildren.net/node/7509/pdf/pdep_2016_4th_edition.pdf

32 Elizabeth Gershoff, Shawna Lee and Joan Durrant 'Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment' (2017) 71 Child Abuse & Neglect 7.

33 Johanna Thulin and Cecilia Kjellgren (2017) Treatment in Barnahus: Implementing Combined Treatment for Children and Parents in Physical Abuse Cases https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-58388-4_4

34 Elizabeth Gershoff and Andrew Grogan-Kaylor, 'Spanking and child outcomes: Old controversies and new meta-analyses' (2016) 30(4) J Fam Psychol 453-69.

35 Joan Durrant and Ron Ensom 'Twenty-Five Years of Physical Punishment Research: What Have We Learned?' (2017) 28(1) J Korean Acad Child Adolesc Psychiatry 20-24.

36 Ibid.

37 <https://theconversation.com/hard-evidence-spanking-could-lead-to-health-problems-antisocial-behavior-58566>

Uz tiesībām balstītā pieeja ir salīdzinoši nesena un ir nepieciešami turpmāki pētījumi tās efektivitātes novērtēšanai. Tomēr jaunākie pētījumi liecina, ka uz tiesībām balstītām programmām ir pozitīva ietekme uz vecāku uzvedību. Vienā 13 valstīs veiktā pētījumā lielākā daļa vecāku ar atšķirīgu sociāli ekonomisko izcelsmi, kuri piedalījās uz tiesībām balstītā programmā, uzskatīja, ka programma ir palīdzējusi viņiem saprast bērnu attīstību, labāk sazināties ar bērniem, labāk saprast bērnu jūtas, kontrolēt savas dusmas un veidot labākas attiecības ar saviem bērniem.

Abu pieeju efektivitāti salīdzinošie pētījumi liecina, ka uz tiesībām balstīta pieeja var ļaut gūt labākus rezultātus attiecībā uz spēcīgākām vecāku un bērnu attiecībām un samazināt ar audzināšanu saistīto stresu.³⁸

Kura programma? Pētījumi liecina, ka sabiedrības veselības pieeja, kurā apvienoti universāli un mērķtiecīgi intervences pasākumi, ir efektīvāka nekā citi intervences veidi.³⁹ Igaunijā veiktie indicētās programmas īstenošanas novērtējumi liecina, ka pozitīvas audzināšanas programmas ir nozīmīgas tikai tad, ja tās tiek integrētas plašākā ģimenes sociālo pakalpojumu sistēmā.

Vai tā pārnesama? Ir pierādīts, ka vairākas pastāvošās pozitīvas audzināšanas programmas ir iespējams veiksmīgi pārnest uz citām valstīm, pat ja kultūras, juridiskie un sociāli ekonomiskie konteksti ir atšķirīgi. Šis process ir veiksmīgāks, ja intervences pasākums ir vispārāzīts un tam izstrādāta skaidra apmācības un sertifikācijas sistēma. Igaunijā veiktais Lielisko gadu programmas novērtējums ļāva secināt, ka gūti izmērāmi, būtiski un noturīgi rezultāti, veicot tikai nelielus programmas pielāgojumus.⁴⁰

Dažādas valstis var saskarties ar dažādiem izaicinājumiem, adaptējot programmas, atkarībā no kultūras konteksta. Pētījumi liecina, ka ģimenes tiek vairāk iedrošinātas piedalīties, ja programmas tiek adaptētas konkrētajai kultūrai. Tomēr nav pierādījumu, ka intervences pasākumiem būtu nepieciešama plaša adaptācija, kad tie tiek pārnesti citas kultūras kontekstā. Pētnieki ir secinājuši, ka ir ļoti iespējams, ka pozitīvas audzināšanas pieejas pamatprincipi, piemēram, vecāku un bērnu attiecību veidošana ar rotaļu un pozitīvas uzmanības palīdzību, ir universāli visās kultūrās.⁴¹

Tādējādi veiksmīgāka pieeja varētu ietver esošo uz pierādījumiem balstīto programmu adaptēšana nekā jaunas programmas izstrāde. Materiālus ir iespējams pārtulkot vietējās valodās un pielāgot tos vietējām kultūras un reliģiskajām praksēm. Programmas

struktūras un satura izmaiņām nevajadzētu būt pārāk drastiskām, jo tas varētu negatīvi ietekmēt dažus no svarīgākajiem komponentiem, kam ir pierādīta ietekme.⁴²

Vai tā ir finansiāli izdevīga? Nosakot, kuru programmu izvēlēties, var būt nepieciešams novērtēt finansiālā izdevīguma pierādījumus. Daudzas pozitīvās audzināšanas programmas ir dārgas, jo īpaši, ja tās ietver profesionālus trenerus. Ja intervences pasākumu sistēmas kvalitātes nodrošināšanas sistēmā ir iekļauti neatkarīgi pētījumi un novērtējumi, ir vieglāk pierādīt lēmumu pieņēmējiem, kā šodien veiktie ieguldījumi atmaksāsies nākotnē.

Zviedrijā veiktā izmaksu analīze pierādīja, ka intervences pasākumi vecāku atbalstam selektīvu vecāku atbalsta programmu ietvaros ir izdevīgs ieguldījums, kas atmaksājas viena gada laikā. Katra ieguldītā krona sniedza vidēji divu kronu atdevi viena vai divu gadu laikā. Nīderlandē ir izveidots izmaksu un ieguvumu kalkulators, lai palīdzētu vietējām pašvaldībām pieņemt informētus lēmumus.⁴³

NOVĒRTĒJUMU IEROBEŽOJUMI

Ir svarīgi atzīmēt, ka pozitīvu audzināšanas pieeju un programmu novērtējumi ne vienmēr tiek veikti, ņemot vērā bērna vai bērnu tiesību aspektus. Tas nozīmē, ka pat tad, ja pētījumi liecina, ka programma ir efektīva no vecāku viedokļa vai tā samazina bērna "traucējošu uzvedību", tas automātiski nenozīmē, ka tā atbilst bērna tiesībām vai ņem vērā bērna sajūtas attiecībā uz vecākiem, attiecību veselīgumu no bērna viedokļa, uzticēšanos un sajūtu, ka bērns tiek uzklauts un tiek ņemta vērā viņa patība. Ir nepieciešams veikt turpmākus pētījumus par bērnu viedokļiem un bērnu tiesībām, lai labāk izprastu, kā pozitīvas audzināšanas programmas veicina bērnu tiesību uz veselību un attīstību, līdzdalību un brīvību no vardarbības īstenošanu.

Izvēloties programmu, balstoties uz pierādījumiem, ir svarīgi ņemt vērā pierādījumu kvalitāti un izvērtēt rekomendācijas, to pakāpes un izpratni. Novērtējumu prakses un kapacitāte var būtiski atšķirties.⁴⁴ Nesēnā pētījumā ar mērķi identificēt, novērtēt un sintezēt visus empīriskos pierādījumus par intervences pasākumu efektivitāti attiecībā uz ģimenēm, kur bērni tikuši pakļauti vardarbībai un nolaidībai, tika secināts, ka tikai divi intervences pasākumi sniedz konkrētus empīriskos pierādījumus (pierādīts, veicot aklos RCT) par vardarbības un nolaidības samazināšanu. Pētījumā tika secināts, ka tas nenozīmē, ka citas programmas nav efektīvas, taču ir būtiski nepieciešams novērtēt citus daudzsološus intervences pasākumus pareizi izstrādātos, nejaudinātos izmēģinājumos.⁴⁵

38 George Holden, Andrew Grogan-Kaylor, Joan Durrant & Elizabeth Gershoff (2017) 'Researchers Deserve a Better Critique: Response to Larzelere, Gunnoe, Roberts, and Ferguson', 53(5) Marriage & Family Review, 465-490.

39 Ruth Gilbert et al, 'Child maltreatment: variation in trends and policies in six developed countries' (2012) 379(9817) The Lancet 758-77.

40 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Estonia (2017).

41 Frances Gardner, 'Parenting Interventions: How well do they transport from one country to another?' (2017) 10 Innocenti Research Brief.

42 UNODC: <https://www.unodc.org/documents/prevention/family-compilation.pdf>, p.4

43 <https://voorzorginfographic.ncj.nl/>

44 Skat., piemēram: Brian Head, 'Toward More "Evidence-Informed" Policy Making?' (2015) 76(3) Public Administration Review, 472-484.

45 Öppenvårdsinsatsen för familjer där barn utsätts för våld och försummelse. En systematisk översikt och utvärdering av ekonomiska och etiska aspekter. Stockholm: Statens beredning för

Tāpat ir svarīgi izvērtēt, kuras programmas vistīcāmāk būs iespējams veiksmīgi īstenot noteiktā kontekstā, atkarībā no kultūras, infrastruktūras un resursiem. Ja ir iespējams, ka programmas īstenošanā radīsies būtiski praktiski ierobežojumi, pierādījumi par tās pozitīvo ietekmi citās valstīs nav pietiekams pamats šādas programmas izvēlei.

NOVĒRTĒJUMS

Lai nodrošinātu, ka vecāki un bērni gūst efektīvus rezultātus, ir svarīgi novērtēt pozitīvas audzināšanas programmas ilgākā laika periodā, lai noteiktu intervences pasākuma efektivitāti, ietekmi un iznākumus. Novērtējums ļauj nodrošināt, ka tiek identificēti neparedzēti kaitējumi vai negatīva programmas ietekme.

Latvijā gūtā pieredze liecina, ka audzināšanas programmu novērtēšana ļauj gūt svarīgus pierādījumus, kas palīdz virzīt programmu pārskatīšanu un grozījumus vai jaunu programmu izstrādi, reaģējot uz identificētajām vajadzībām un trūkumiem. Piemēram, tika izstrādātas tēviem paredzētas kampaņas, balstoties uz novērtējumos gūtajiem pierādījumiem, ka tēvi retāk iesaistās audzināšanas programmās.

4.4 IEKĻAUSĀNA

Iekļaušanas principam jābūt katras pozitīvas audzināšanas iniciatīvas izstrādes, īstenošanas un novērtējuma pamatā. Pieredze liecina, ka neraugoties uz pieejamo programmu daudzveidību, ne visas programmas ir piemērotas vai pietiekamas visu mērķa grupu vajadzību apmierināšanai.⁴⁶ Lai sasniegtu visus segmentus un grupas un risinātu specifiskas vajadzības, attieksmes un prakses, var būt nepieciešams pielāgot esošās stratēģijas un/vai veikt īpašus pasākumus. Piemēram, Polijā īstenotā programma “Labs vecāks, labs sākums” piedāvā dažādu atbalsta pakalpojumu kombināciju, tostarp specifisku atbalstu vecākiem dažādās situācijās.

Viens no programmas komponentiem paredzēts vecākiem, kuri spēj parūpēties par bērniem, otrs komponents paredzēts vecākiem, kuriem ir radušās grūtības, bet trešais paredzēts ģimenēm, kur pastāv risks, ka bērniem varētu tikt nodarīts liels kaitējums.⁴⁷

Lai nodrošinātu, ka pastāv vienlīdzība starp sievietēm un vīriešiem un vecāku atbildību, nepieciešams sasniegt un uzrunāt gan mātes, gan tēvus. Viens piemērs būtu integrēt vēstījumus par vīriešu un sievietes līdztiesību bērnu audzināšanās universālās, preventīvās pieejās. Daudzās valstīs tēvu iesaiste bieži izrādījies liels izaicinājums. Tādēļ var būt nepieciešams atrast veidus, kā uzrunāt tēvus tiešā veidā, lai

motivētu viņu iesaistīšanos un mainītu viņu uzvedību. Piemēram, Latvijā kampaņas ietvaros tika piedāvātas grupu programmas tēviem, sadarbībā ar baznīcām un reliģiskām organizācijām, balstoties uz atziņu, ka stresa līmeni un agresiju var novērst, ja tēvi un mātes līdzvērtīgi sadala pienākumus ģimenē un abi aktīvi iesaistās audzināšanā.⁴⁸

Bieži vien ir nepieciešami īpaši pasākumi, lai sasniegtu mātes, kuras izmanto miesassodus vai ir pakļautas miesassodu izmantošanas riskam. Somijas pieredze liecina, ka vienaudžu grupas un grupu konsultācijas sniedz spēcīgu preventīvo ietekmi un ļauj pārtraukt miesassoda pielietošanas tradīcijas nodošanu starp paaudzēm, taču ir nepieciešams nodrošināt vienkāršu piekļuvi informācijai un konsultācijām, lai sievietes varētu izmantot šīs iespējas.⁴⁹ Polijā vecāki, kuri ir vardarbības upuri vai varmākas, var saņemt atbalstu, zvanot uz palīdzības tālruni - “Zilo līniju” - un piedaloties speciālās pozitīvas audzināšanas programmās. Uz palīdzības tālruni parasti zvana sievietes un mātes, meklējot atbalstu, lai spētu pārtraukt pielietot vardarbību pret saviem bērniem. Šis atbalsts ir ievērojami palīdzējis mātēm pārtraukt vardarbības dinamiku, mājās valdošo spriedzi un agresiju, un pasargāt bērnus, kuri ir vardarbības liecinieki vai upuri.⁵⁰

Daudzās valstīs vecāki tiek aicināti izmantot specifiskas audzināšanas programmas. Piemēram, programma “Sargeņģelis” Latvijā paredzēta riska ģimenēm, kurās aug bērni līdz divu gadu vecumam. Vecākus šajā programmā aicina piedalīties sociālie dienesti. Dalība programmā ir obligāta, ja pastāv bažas par bērna drošību un labklājību, kā arī ja bērns iepriekš ticis ievietots alternatīvā aprūpē nolaidības, vardarbības vai citas bērnu apdraudošas vai bērnam kaitīgas uzvedības dēļ. Novērtējumi liecina, ka programma ļauj sasniegt pozitīvus rezultātus ar vecākiem, kuriem ir viegli intelektuāla rakstura traucējumi, un vecākiem, kuriem narkotiku atkarības problēmas un kuri piedalās metadona programmā.

Igaunijā bērnu aizsardzības dienests var uzdot vecākiem un aprūpētājiem piedalīties indicētā pozitīvas audzināšanas apmācību programmā Lieliskie gadi, ko par valsts finansējumu organizē pašvaldības. Pieredze liecina, ka programma ir efektīva, taču tas ir būtiski tikai tad, ja tā tiek iekļauta plašākā ģimenes sociālo pakalpojumu sistēmā. Novērtējumi liecina, ka vecākiem, kuri neguva būtiskus rezultātus programmas ietvaros, bija citas problēmas, kuras bija nepieciešams atrisināt pirms tam, piemēram, garīgās veselības traucējumi, atkarības un/vai sociālās izstumtības problēmas.⁵¹

medicinsk och social utvärdering (SBU 2018). SBU-rapport nr 280.

46 Anna Norlén, Overview of Preventive Programmes and Initiatives – Experiences from clinical treatment for children exposed to violence and abuse, Ericastiftelsen, Presentation, Stockholm, 8 May 2017.

47 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Poland (2017) p.35.

48 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Latvia (2017) p.29.

49 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Finland (2017).

50 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Poland (2017) p.34.

51 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Estonia (2017).

Zviedrijas nacionālā stratēģija vecāku atbalstam paredz dažādas aktivitātes, lai iekļautu grūti sasniedzamas ģimenes. Tās var ietvert vietējās iniciatīvas, piemēram, vecmāšu mājas vizītes, kas tiek veiktas sadarbībā ar sociālajiem darbiniekiem. Svarīgs stratēģijas aspekts ir stiprināt sociālos tīklus, kas atbalsta vecākus ikdienā, tostarp attiecībā uz zināšanu un informācijas ieguvu. Tiek uzskatīts, ka tas ir īpaši svarīgi migrantiem un bēgļiem, kuri nesen ieradušies valstī un vēl nav izveidojuši sociālo tīklu. Stratēģija ir aktīva un universāla, lai vecākiem nebūtu aktīvi jāmeklē palīdzība. Tas arī samazina stigmatizāciju.⁵²

Norvēģijā šobrīd tiek izmēģināta Medmāsu-ģimenes partnerības programma, kas paredzēta jauniešiem vecākiem, kuri saskaras ar īpašiem izaicinājumiem, kas saistīti ar jauno vecāku statusu, piemēram, vardarbības pieredzi bērnībā, garīgām ciešanām un/vai slikti attīstītiem sociālajiem tīkliem.⁵³ Programmas, kas, kā pierādīts, spēj efektīvi samazināt vardarbību un nolaidību pret bērniem citās valstīs,⁵⁴ mērķis ir nodrošināt veselīgu grūtniecību un veselīgu bērnu attīstību, apmācītām medmāsām īstenojot regulāras mājas vizītes no grūtniecības sākuma līdz bērna otrajam dzīves gadam. Vecāku un bērnu mijiedarbība un pieķeršanās tiek mērīta un novērtēta visā programmas gaitā un pozitīva audzināšana tiek veicināta, izmantojot PIPE (Audzināšanas izglītības partneri) materiālus.

Norvēģija piedāvā pielāgotas Individuālās bērnu attīstības programmas (ICDP) versijas grupām vecākiem ar īpašām vajadzībām vai vecākiem, kuri saskaras ar īpašiem izaicinājumiem, piemēram, vecākiem, kuri atrodas vardarbības ģimenē cietušo patversmēs vai ieslodzījumā, bērnu, kuri ir pakļauti radikalizācijas riskam, vecākiem vai vecākiem patvēruma meklētāju centros. Novērtējumi liecina par pozitīvām audzināšanas stila izmaiņām, mazāku ar bērniem saistītu izaicinājumu skaitu, mazāku satraukumu mājās, mazāku vientulību un izmaiņām attieksmē pret audzināšanu ICDP dalībnieku vidū, salīdzinot ar kontroles grupām. Lielākās izmaiņas tika novērotas vecākiem, kuri sākotnēji atradās visnelabvēlīgākajā stāvoklī.⁵⁵ ICDP tiek īstenota universāli - bērnu klīnikās, bērnudārzos, ģimenes konsultāciju birojos un citās vietējās vecākiem pieejamās iestādēs nacionālās programmas audzināšanas atbalstam ietvaros.

Var būt nepieciešamas īpašas pūles, lai sasniegtu to bērnu vecākus, kuriem ir īpašas vajadzības, garīgās veselības problēmas vai atkarību risks. Pastāv plašs pozitīvas audzināšanas programmu klāsts, no kurām dažas ir apspriestas iepriekš, kas palīdz vecākiem pārņemt nevardarbīgas audzināšanas stratēģijas,

audzinot bērnus ar smagām uzvedības problēmām un/vai agresīvu uzvedību. Tomēr Somijā un Zviedrijā veiktie pētījumi liecina, kas pašlaik trūkst vecāku atbalsta programmu, kas palīdzētu vecākiem veidot pozitīvas attiecības un risināt konfliktus, audzinot bērnus ar īpašām vajadzībām.⁵⁶

Tāpat var būt nepieciešams veikt īpašus pasākumus, lai uzrunātu vecāku grupu, kuru bērni neproporcionāli saskaras ar vardarbību, piemēram LGBTQIA bērni (lesbietes, geji, biseksuāļi, transseksuāļi un interseksuāļi). Piemēram, Polijā Lambda fonds īstenoja kampaņu LGBTQIA bērnu vecākiem, lai risinātu garīgās vardarbības un pazemojošas attieksmes problēmas.⁵⁷

Pozitīvas disciplīnas ikdienas audzināšanā (PDEP) programma tiek uzslavēta par tās uz bērnu tiesībām vērsto pieeju, vispusīgumu un plašo pielietojumu, kas to padara piemērotu lielākajā daļā kontekstu un mērķa grupu, neatkarīgi no nacionālā un sociāli kulturālā konteksta vai vecāku izcelsmes.⁵⁸

4.5 SADARBĪBA

Katras pozitīvas audzināšanas iniciatīvas izstrādes, īstenošanas un novērtējuma pamatā jābūt sadarbībai dažādu iniciatīvu līmenī. Valsts un pašvaldību iestādēm ir vadošā loma, nodrošinot miesassodu juridiskā aizlieguma īstenošanu, un tām būtu jānodrošina resursi un jāuzņemas atbildība par pozitīvas audzināšanas pasākumu īstenošanu. Tomēr spēcīgas partnerattiecības starp dažādiem sektoriem un plašu iniciatīvu klāstu, ir ļoti svarīgas, lai panāktu pārmaiņas vecāku attieksmē un uzvedībā. Piemēram, Zviedrijā Ģimenes tiesību un vecāku atbalsta iestāde sniedz informāciju un atbalsta pašvaldības, kas ir atbildīgas par vecāku atbalsta programmu izstrādi un īstenošanu.⁵⁹ Papildus valsts un pašvaldības iestādēm, svarīga loma ir arī NVO, kas piedalās vecāku atbalsta programmu izstrādē un īstenošanā.⁶⁰

Šobrīd dažādas puses ir iesaistītas dažāda veida intervences pasākumu īstenošanā, palīdzot informēt un atbalstīt vecākus, pildot aprūpētāju lomu. Dažādi dalībnieki parasti pievērš uzmanību atšķirīgiem aspektiem, spēj sasniegt atsevišķas mērķa grupas un tiem ir atšķirīga ietekme. Viņi var risināt problēmas un dažādām pusēm un piedāvāt virkni risinājumu, piemēram, no juridiskā viedokļa vai no bērna veselības un attīstības viedokļa. Kampaņas, izpratnes veidošana, vecāku atbalsta programmas, profilaktiskā veselības aprūpe un pozitīvas audzināšanas mācību programmas kopā veido pasākumus, kas veicina izpratni un rosina vecāku uzvedības izmaiņas.

Sabiedrības veselības un sociālo pakalpojumu

52 Jenny Munkelt, Strategic Work with Parenting Support, Ministry of Health and Social Affairs, Presentation, Stockholm, 10 May 2017.

53 <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Prosjekter-AFI/Nurse-Family-Partnership-NFP>

54 Kopsavilkumi un atsaucis: <https://www.nursefamilypartnership.org/about/proven-results/>

55 Sherr et al 2014 quoted in Beret Bråten og Silje Sonsterudbråten, Foreldreveiledning – virker det? En kunnskapsstatus (Fafo 2016) 29.

56 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Finland (2017).

57 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Poland (2017) p.36.

58 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Sweden (2017).

59 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MfoF, <http://www.mfof.se/sv/foraldraskapsstod/>

60 Jenny Munkelt, Strategic Work with Parenting Support, Ministry of Health and Social Affairs, Presentation, Stockholm, 10 May 2017.

sniedzēji var veicināt pozitīvu audzināšanu, strādājot gan universālo preventīvo iniciatīvu ietvaros, gan uzrunājot ģimenes, kurās notikusi vardarbība. Piemēram, Somijā universālo pakalpojumu ietvaros vecākiem tiek sniegts atbalsts, organizējot regulāras tikšanās ar medmāsām, kuras iesaista vecākus sarunās par viņu problēmām un nodrošina agrīnus intervences pasākumus un atbalstu. Sapulces tiek izmantotas, lai novērtētu riska faktorus un noteiktu, vai ģimenei ir nepieciešams lielāks atbalsts.⁶¹ Zviedrijā daudzdisciplīnu un starpaģentūru pakalpojumu sniedzējs, tā dēvētais Barnahus, sniedz pakalpojumus no vardarbības cietušajiem bērniem un vardarbības lieciniekiem, pakalpojumu sniedzējs īstenojis specializētus intervences pakalpojumus ģimenēm ar mērķi novērst turpmāku vardarbību un uzlabot bērnu labklājību, tostarp, veicot kombinētu bērnu-vecāku kognitīvi biheiviorālo terapiju.

Universālas, preventīvas kampaņas pozitīvas audzināšanas veicināšanai parasti īsteno valdības, starptautiskās organizācijas un nacionālas NVO, bieži vien sniedzot arī praktisku ieguldījumu pozitīvas audzināšanas stratēģijās. Eiropas Padomes kampaņa "Pacel roku pret pērienu" ietver informētības veicināšanu ar vecāku izglītošanu par pozitīvu audzināšanu.⁶² Pēc juridiskā aizlieguma ieviešanas Zviedrijā, visās māsaimniecībās tika izdalīts materiāls par dažādiem veidiem, kā noteikt ierobežojumus bērniem un kā veidot pozitīvas attiecības starp vecākiem un bērniem dažādās vecuma grupās, neizmantojot miesassodus.⁶³ Plašsaziņas līdzekļi ir nozīmīgi universālo kampaņu partneri un var sniegt atbalstu, veicinot izpratni, informācijas izplatīšanu un sabiedrības diskusijas par pasākumiem miesassodu novēršanai, tostarp pozitīvas audzināšanas un mācību stratēģijas. Nevalstiskās organizācijas (NVO) ir īpaši svarīgi valsts un pašvaldības organizāciju partneri, tostarp iesaistoties pozitīvas audzināšanas apmācības programmu izplatīšanā. Piemēram, Igaunijā pilsoniskās sabiedrības un kopienas organizācijas kopā ar vietējiem bērnu aizsardzības dienestiem aktīvi darbojas, lai pievērstu sabiedrības uzmanību bērnu aizsardzības jautājumiem, bērnu tiesībām un pozitīvai audzināšanai.⁶⁴

Somijā Mātes un bērna māju un patversmju federācija izstrādā un īsteno programmas, kas veicina nevardarbīgu audzināšanu. Programmas "Iedrošini mani un es izaugšu stiprs" ietvaros tiek izplatīti bukleti, tostarp var vardarbības ietekmi uz bērniem, kā īsteno pozitīvu audzināšanu un veidot bērniem drošu vidi. Tāpat vecāki tiek mudināti meklēt palīdzību, kad tas ir nepieciešams. Federācijas centri darbojas kā

kontaktpunkti vecākiem, kuri meklē palīdzību.⁶⁵ Polijas Bērnu atbalsta fonds īsteno pozitīvas audzināšanas programmas ciešā sadarbībā ar pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, vietējiem sociālās labklājības centriem, veselības aprūpes iestādēm un bērnu aprūpes centriem.⁶⁶

Visā pasaulē NVO un starpvaldību organizācijas, piemēram, UNICEF, ir veicinājušas, izstrādājušas un īstenojušas dažādas kampaņas, kas ietver pozitīvas audzināšanas veicināšanas elementus, lai palīdzētu vecākiem audzināt bērnus, neizmantojot miesassodus. Piemēram, Glābiet bērnus ir Pozitīvās disciplīnas ikdienas audzināšanā (PDEP) programmas līdzdibinātājs un partneris. Reliģiskās un garīgās organizācijas un grupas spēlē nozīmīgu lomu kopienu un atsevišķu kopienu locekļu atbalstā, aicinot mainīt tradīcijas un prakses, kas ir kaitīgas bērniem un ir pretrunā ar miesassodu aizliegumu. Piemēram, atbalsta grupas un individuālas konsultācijas var sniegt iespējas, lai veicinātu pozitīvas alternatīvas šādām praksēm.⁶⁷

Pētnieki un universitātes sniedz vērtīgu ieskatu, veicot kontekstuālo analīzi; apkopojot datus un pētot miesassodu izplatību un ietekmi; veicot uz pierādījumiem balstītu iniciatīvu ietekmes novērtēšanu; un piedāvājot inovatīvus risinājumus vardarbības problēmu risināšanai. Daudzās valstīs pētījumi un dati par bērnu attīstību, vardarbības ietekmi uz bērnu veselību, vecāku un bērnu attiecībām un vardarbības tradīciju nodošanu no paaudzes paaudzē ir bijuši nozīmīgi informācijas avoti, veidojot pozitīvas audzināšanas programmas un citas vecāku atbalsta formas.

61 Workshop on the prevention of child maltreatment: strengthening intersectoral working, Riga, Latvia, 1–2 June 2017. World Health Organisation Regional Office in Europe and Nordic Council of Ministers p.17.

62 <https://www.coe.int/en/web/children/corporal-punishment>

63 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Sweden (2017). The campaign was entitled "Can you raise and educate your children without hitting or spanking?" (Kan man klara barnuppfostran utan smisk och dask?)

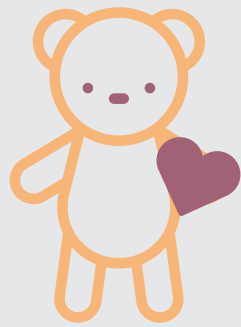
64 Irina Golikova, Sillamäe Child Protection Association, Activities and services of Sillamäe child protection association: Putting effort on psychological help and preventing violence, National Consultation Estonia, Narva, 16 November 2017.

65 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Finland (2017).

66 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Poland (2017) p.35.

67 Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Sweden (2017).

05

solis ceļā uz pozitīvu audzināšanu

Pareizās programmas izvēle ne vienmēr ir vienkārša, taču programmas izvēlē var palīdzēt vairāki apsvērumi. Piemēram, jāņem vērā, kāds ir pasākuma mērķis, kādiem principiem vajadzētu būt pasākuma pamatā un kādi partneri tiks iesaistīti. Konteksta un mērķa grupas izpratne ir ļoti svarīga, lai nolemtu, vai nepieciešama universāla, selektīva un/vai indicēta programma. Tāpat ir svarīgi aplūkot pieejamos pierādījumus par programmas ietekmi, īstenošanu un finansiālo izdevīgumu.

Šī ziņojuma pēdējā daļā apkopti norādījumi par dažādiem apsvērumiem, kas jāņem vērā, izvēloties pozitīvas audzināšanas iniciatīvu. Tajā aplūkoti programmas mērķi un principi, izvēle starp universālu, selektīvu vai indicētu programmu, pierādījumi, izmaksu efektivitāte un resursi, kā arī īstenošanas partneri.

Attieksmes un uzvedības maiņa bieži vien ir sarežģīts, jutīgs un ilgstošs process. Tam nepieciešamas dažādas iniciatīvas, kas kopā veido efektīvāko ceļu uz uzvedības pārmaiņām un vecāku un aprūpētāju attieksmes maiņu.

Strukturēta un analītiska pieeja pozitīvas audzināšanas pasākumu izvēlē, palīdzēs palielināt ietekmi jebkurā kontekstā. Piemēram, nacionālās stratēģijas izveide vecāku atbalstam, pamatojoties uz konteksta analīzi, palīdzēs nodrošināt visaptverošu un mērķtiecīgu darbību nacionālā un vietējā līmenī. Nacionālā stratēģija var kalpot kā iedvesmas avots un praktisks atbalsta rīks, plānojot, izstrādājot, īstenojot un novērtējot programmas. Tāpat tā var palīdzēt identificēt lomas, atbildību un resursus plānotajam pasākumam.

5.1 MĒRĶI UN PRINCIPI

Stratēģijas izstrādes vai lēmuma pieņemšanas par pasākumiem vecāku atbalstam un pozitīvas audzināšanas veicināšanai pirmais solis ir noteikt šāda pasākuma pamata mērķi un principus. Vispārējais mērķis var būt veicināt bērnu veselību, attīstību un

labklājību; aizsargāt bērnus no fiziska un garīga kaitējuma; un/vai veicināt juridiska aizlieguma īstenošanu. Konkrēti mērķi var ietvert vecāku informēšanu par vardarbības ietekmi uz bērniem; mācīt miesassodu alternatīvas; agrīna vardarbības gadījumu identificēšana un sociālo tīklu attīstīšana. Šie mērķi veido ietvaru, kas palīdz pieņemt lēmumus par iniciatīvas veidu, metodiku un īstenošanas partneriem.

Tāpat ir svarīgi noteikt, kādi principi būs iniciatīvas pamatā, un apsvērt to, kā tie ietekmēs programmu izvēli, izstrādi, īstenošanu un novērtēšanu.

PIEMĒRAM:

Kā uz bērnu tiesībām balstīta pieeja ietekmē galveno vēstījumu un metodiku?

Kā iekļaujoša pieeja, kuras pamatā ir vīriešu un sieviešu līdztiesība bērnu audzināšanā, ietekmēs to, kā un kad tiek veicināta pozitīvās audzināšanas programmu pieejamība?

Kā nediskriminējoša pieeja, kas iekļauj vecākus ar bērniem ar īpašām vajadzībām vai nesen ieradušos migrantus, ietekmēs konkrētas programmas izvēli?

Išajā kontekstā varētu būt lietderīgi izsvērt, vai programma būtu jāīsteno uz brīvprātības pamatiem un/vai kā obligāta. Obligātās pieejas tiek kritizētas, jo ir pretrunā ar pozitīvas audzināšanas programmu pamata idejām,

kas māca un modelē audzināšanu bez piespiešanas, kā arī tas potenciāli var veicināt stigmatizāciju. No otras puses, var apgalvot, ka dažus vecākus ir ļoti grūti pārliecināt par nepieciešamību izmantot un

gūt labumu no brīvprātīgām iniciatīvām. Programmas selektīvā vai indikāciju līmenī var tikt izmantotas, ievērojot iekļaujošu un uz brīvprātības principiem balstītu pieeju.

Medmāsu-ģimenes partnerības programma ir pilnīgi brīvprātīga, taču tā ir paredzēta vecākiem, kuriem visvairāk nepieciešama palīdzība. Vecāki ne tikai brīvprātīgi izvēlas piedalīties intervences pasākumā, bet vecāki tiek iekļauti lēmumu pieņemšanā visos programmas līmeņos. Nolīgstot medmāsu pilotprojektam Norvēģijā, kandidātu atlases komisijā tika iekļautas mātes, kas tobrīd atradās sarežģītās dzīves situācijās. "Pieredzes konsultantes" (mātes, kuras varētu tikt iekļautas programmā) piedalījās pilotprojekta organizācijā vietējā un valsts līmenī. Tika uzskatīts, ka tas uzlabos programmas iespējas apmierināt programmas dalībnieku ģimeņu vajadzības un vēlmi sniegt bērniem pēc iespējas labāku bērniību.

5.2 PROGRAMMU IZVĒLE

Lai maksimāli palielinātu panākumu iespējamību, ir svarīgi rūpīgi izvēlēties piemērotāku programmu (vai programmu kombināciju), kas atbilst dotajam kontekstam, ņemot vērā mērķi, pieeju un principus, kas ir pasākuma pamatā. Ir svarīgi izprast un identificēt skaidrus atlases kritērijus. Konteksta analīzes pamatā ir vairāki atšķirīgi kritēriji, sākot ar vispārīgiem apsvērumiem, piemēram, pieejamajiem resursiem, līdz ļoti specifiskiem apsvērumiem, piemēram, ģimenes vai vecāka individuālajām vajadzībām.

Stratēģisks lēmums adaptēt noteiktu pieeju (vai programmu) nedrīkstētu izslēgt nedz vienu, nedz otru. Piemēram, lēmums ieviest nacionālu, universālu preventīvu programmu, izveidojot sabiedrības informēšanas kampaņu neliedz vienlaikus īstenot selektīvu programmu, kas atbalsta noteiktu vecāku grupu vajadzības. Ir pieejami vairāki raksti, pētījumu ziņojumi un apskati par pozitīvas audzināšanas programmām, kas var palīdzēt veikt šo izvēli.⁶⁸

5.3 PIERĀDĪJUMI UN NOVĒRTĒJUMS

Bieži vien tiek rekomendēts izvēlēties un adaptēt programmu, kas jau ir atzīta par efektīvu, tā vietā, lai sāktu no nulles un izveidotu jaunu programmu. Aplūkojot uz pierādījumiem balstītas programmas, ir svarīgi ne tikai aplūkot novērtējuma rezultātus, bet arī izmantotos kritērijus. Vai kritēriji atspoguļo svarīgus pamatprincipus, piemēram, bērnu tiesības, vajadzības un uzskatus? Pierādījumi var tikt novērtēti dažādi, tādēļ ir svarīgi aplūkot arī izmantoto metodoloģiju, lai noteiktu, vai tā atbilst programmas izvēles potenciālajām prasībām.

Tāpat ir svarīgi plānot un piemeklēt resursus programmas novērtēšanai tās īstenošanas laikā, lai būtu iespējams veikt turpmākas adaptācijas pasākumus, ja nepieciešams. Ciktāl iespējams, pēc iespējas vairāk jācenšas iekļaut šādā novērtējumā bērnu viedokļus.

5.4 RESURSI UN IZMAKSAS

Pieejamie resursi ir būtisks noteicošais faktors, kas ietekmē programmas izvēli. Resursi bieži vien ir nepietiekami un var rasties grūtības iegūt nepieciešamos līdzekļus, lai īstenotu visaptverošu, iekļaujošu un mērķtiecīgu iniciatīvu.

Universālās programmas bieži vien ir visizdevīgākais veids, kā sasniegt plašu mērķa grupu. Tomēr dažos gadījumos var būt nepieciešams piedāvāt indicēto vai selektīvu programmu, kas paredzēta atsevišķiem vecākiem vai nelielām grupām, kas varētu sniegt efektīvākus rezultātus. Tāpat var būt nepieciešams adaptēt specifiskus pasākumus, lai nodrošinātu grūtāk sasniedzamu personu iekļaušanu. Tādēļ ir svarīgi veikt izmaksu efektivitātes analīzi, kur tiek ņemti vērā ne tikai pieejamie resursi, bet arī paredzētās mērķa grupas īpatnības, vajadzības un situācija, kā arī, kas varētu būt lielākā pievienotā vērtība un lielākā ietekme dotajā kontekstā.

Galvenais plānošanas aspekts ir nodrošināt pietiekamus resursus īstenošanai un novērtēšanai. Pozitīvas audzināšanas programmas parasti finansē no valsts un vietējo pašvaldību budžeta, piemēram, sabiedrības veselības budžeta. Tomēr salīdzinoši bieži starptautiskie ziedotāji vai privātā sektora pārstāvji var nodrošināt papildu resursus. Piemēram, Latvijā īstenoto programmu "Sargeņģelis" finansē Rīgas pašvaldība un tā saņem papildu finansiālo un praktisko atbalstu no privātā sektora un citiem sponsoriem.⁶⁹

⁶⁸ Skat., piemēram, UNODC, Uz pierādījumiem balstītu ģimenes prasmju mācību programmu apkopojumu, <https://www.unodc.org/documents/prevention/family-compilation.pdf>
⁶⁹ Non-violent childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation Report Latvia (2017).

5.5 ĪSTENOŠANAS PLĀNS

Pozitīvas audzināšanas programmu īstenošanā un novērtēšanā var piedalīties vairāki dalībnieki. Uzmanība jāpievērš šādām darbībām:

- Organizēt visaptverošu darbību valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, lai izmantotu visu iesaistīto dalībnieku lomas un atbildību
- Organizēt koordināciju, sadarbību un apmaiņu visu galveno dalībnieku starpā
- Nozīmēt vadošo aģentūru, kas uzņemas galveno lomu un atbildību par plānošanu, uzraudzību, kompetences veidošanu, koordināciju un novērtēšanu
- Noteikt, kam vai kādām partnerībām piemīt nepieciešamā kapacitāte un zināšanas konkrētās iniciatīvas īstenošanai
- Noteikt, kurš var piekļūt, ietekmēt vai vislabāk apmierināt dažādu grupu vai personu vajadzības. Šeit svarīgi faktori ir uzticamība un stāvoklis. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta nedrīkst ietekmēt vecākiem piedāvātā atbalsta pieejamību vai kvalitāti.⁷⁰

⁷⁰ Ģeogrāfiskie un demogrāfiskie apstākļi var ierobežot intensīvu selektīvo vai indicēto pieeju lietderību, īpaši, ja tās īsteno speciāli apmācīti darbinieki un/vai ja tiek izmantotas metodes, kas ietver mājas vizītes.

5.6 SISTĒMA POZITĪVAS AUDZINĀŠANAS INICIATĪVAS IZVEIDEI

Tālāk sniegta vienkārša struktūra, kas ietver vairākus jautājumus, kas varētu palīdzēt valstīm attīstīt pozitīvas audzināšanas iniciatīvas:

Mērķi	<p>Kāds ir pozitīvās audzināšanas iniciatīvas vispārīgais mērķis?</p> <p>[Mērķi - informēt vecākus par vardarbības ietekmi uz bērniem; mācīt alternatīvas miesassodu pielietošanai; vai agrīnai vardarbības noteikšanai]</p>
Principi	<p>Kādi principi ir pozitīvas audzināšanas iniciatīvas pamatā un kā šie principi ietekmēs programmas izstrādi, īstenošanu un novērtēšanu?</p> <p>[Principi - bērnu tiesības, pētījumi, pierādījumi, iekļaušana un sadarbība]</p>
Pieeju veidi	<p>Kāda pieeja tiks izvēlēta pozitīvas audzināšanas iniciatīvai?</p> <p>[Pieejas - biheiviorisma vai uz tiesībām balstīta]</p>
Programmu veidi	<p>Kāda programma tiks izvēlēta pozitīvas audzināšanas iniciatīvai?</p> <p>[Universāla – Selektīva – Indicēta; obligāta vai brīvprātīga dalība]</p>
Metodes	<p>Kādas metodoloģijas, metodes vai rīki tiks izmantoti?</p> <p>[Metodes - sabiedriskas kampaņas, vecāku atbalsta programmas, sabiedrības veselības intervences pasākumi u.c.]</p>
Pierādījumi	<p>Var ir iespējams adaptēt kādu no pastāvošajiem uz pierādījumiem balstītajiem modeļiem?</p> <p>Kādi ir galvenie kritēriji, kas mums interesē, attiecībā uz pierādījumu bāzi?</p> <p>Kā tie atbilst pamatprincipiem, kas ir mūsu aktivitātes pamatā?</p>
Resursi	<p>Kura ir ekonomiski izdevīgākā pieeja?</p> <p>Kā iespējams maksimāli palielināt ietekmi un izdevīgumu?</p> <p>No kurienes tiks piešķirti resursi?</p>
Īstenošana	<p>Kas ir īstenošanas partneri?</p> <p>Kādi pasākumi jāveic, lai iesaistītu šos dalībniekus?</p> <p>Kā tiks organizēta un veicināta koordinācija, sadarbība un informācijas apmaiņa?</p>
Novērtējums	<p>Kas nepieciešams, lai nodrošinātu atbilstošu iniciatīvas novērtējumu?</p>

Nevardarbīga bērnība

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Programmu pārvalda Baltijas jūras valstu padome un līdzfinansē Eiropas Komisija.

www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Baltijas jūras valstu padome

Baltijas jūras valstu padome (BJVP) ir dibināta 1992. gadā kā politisks forums reģionālai starpvaldību sadarbībai un dialogam. BJVP dalībvalstis ir Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Polija, Krievija, Zviedrija, kā arī Eiropas Komisija. BJVP darbību nodrošina tās tīkli un ekspertu grupas. 1998. gadā BJVP sāka darbu pie ANO Bērnu tiesību konvencijas īstenošanas. BJVP Ekspertu grupa sadarbībai riska grupas bērnu jautājumos sadarbojas ar valstu, reģionālajām un starptautiskajām ieinteresētajām pusēm, lai izskaustu ļaunprātīgu izturēšanos pret bērniem, bērnu izmantošanu, bērnu tirdzniecību un visu veidu vardarbību pret bērniem. **www.cbss.org**

Reģionālā iniciatīva un partnerība

Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir Igaunijas, Somijas, Latvijas un Zviedrijas ministriju, kā arī Polijas Bērnu tiesībsarga sadarbība. Valdības ministriju, valstu parlamentu, bērnu tiesībsargu, akadēmisko aprindu un organizāciju pārstāvji, kā arī bērni no lielākās daļas Baltijas jūras reģiona valstu, ir piedalījušies speciālistu sanāsmēs un piedalījušies programmas un vadlīniju ziņojumu sagatavošanā. Piedalījušies arī eksperti no citām Eiropas valstīm un institūcijām.

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai sadarbojas ar valdībām un nevalstiskajām organizācijām, lai panāktu pilnību bērnu miesassodu aizliegumu un izskaušanu. Tā ir Nevardarbīgas bērnības programmas starptautiskais partneris.

www.endcorporalpunishment.org

Soli pa solim: rokasgrāmata Bērnu tiesību konvencijas īstenošanai miesassodu izskaušanai

---

Nevardarbīga bērnība -

Vadlīnijas miesassodu aizlieguma īstenošanai valsts līmenī

Audzinašana un nevardarbīga bērnība -

Pozitīvas audzināšanas metodes miesassodu izskaušanai

Veidojot nevardarbīgu bērnību atbalstošu sabiedrību -

Izpratnes veidošanas kampaņas miesassodu izskaušanai

Pakalpojumu sniedzēji kā nevardarbīgas bērnības aizstāvji -

Pakalpojumu sniegšana bērniem un vecākiem, lai panāktu miesassodu izskaušanu

---

Nevardarbīgas bērnības panākumu noteikšana -

Attieksmes un uzvedības izmaiņu noteikšana miesassodu izskaušanai

---

Nevardarbīgas bērnības programmu vada
Baltijas jūras valstu padome sadarbībā ar:

Igaunijas Sociālo lietu ministrija
Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija
Latvijas Labklājības ministrija
Polijas Bērnu tiesībsargs
Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija
Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Vairāk informācijas par Nevardarbīgas bērnības programmu, tostarp vadlīniju ziņojumiem un kampaņu, atrodama www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Nodibinājums "Centrs Dardedze" ir nevalstiska organizācija, kas iestājas par drošu bērnību – brīvu no fiziskas, emocionālas, seksuālas vardarbības un novārtā pamešanas. Ja Jums nepieciešams atbalsts nevardarbīgas bērnu audzināšanas jautājumos, aicinām sazināties ar centra speciālistiem.

Kontaktinformācija: Nodibinājums "Centrs Dardedze" Cieceres iela 3a, Rīga, LV-1002, Latvija
Tel: +371 6 7600685 Mob: +371 29556680 E-pasts: info@centrsdardedze.lv www.centrsdardedze.lv

Šo projektu līdzfinansē Eiropas Savienība Tiesību, vienlīdzības un pilsonības programmas 2014.-2020. gadam ietvaros. Šajā publikācijā atspoguļots vienīgi tās autoru viedoklis un Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par veidu, kādā tiek izmantota tajā ietvertā informācija.

GLOBAL INITIATIVE TO
**End All Corporal
Punishment of Children**